

Vasárnapi krónika - Csáth Géza: Éjszakai esztétizálás

2014 január 19. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása
Még nincs értékelve

Mérték

Csáth Géza
Csáth Géza, eredeti nevén *Brenner József* (Szabadka, 1887. február 13. – Kelebia és Szabadka közelében, 1919. szeptember 11.[1]) magyar író, orvos, zenekritikus. Kosztolányi Dezs? unokatestvére. Csáth 1910. április 10-én, hajnali fél hatkor használt el?ször morfiumot, amire ett?l kezdve tudatosan rászokott, mert érdekelte annak

tudatmódosító hatása. El?ször azért nyúlt a szerhez, mert – tévesen – tüd?bajt diagnosztizáltak nála. Morfinista szenvedélyét azonban csak rövid ideig sikerült kordában tartania. A morfium hatása alatt szerzett élményei irodalmi m?vein er?sen érz?dnek, melyekben az ideggyógyászat akkori eredményeit is felhasználta, orvosi megfigyeléseinek irodalmi keretet adott. 1911-ben jelent meg a *Délutáni álom* cím? elbeszéléskötete, amelyben többek között ezen tapasztalatokat dolgozta fel. Csáth 1910-t?l különböz? fürd?helyeken volt orvos. Ekkoriban sok m?ve született, a munka mellett maradt ideje az írásra is. 1912-ben belépett a Martinovics szabadk?m?ves páholyba. 1913-ban vette feleségül Jónás Olgát, akit?l 1918-ban lánya született. 1914-t?l katonai orvosi szolgálatra hívták be, de a fronton teljesen elvesztette uralmát szenvedélybetegsége felett, napi adagjai folyamatosan n?ttek. Rossz idegállapota miatt gyakran szabadságolták, majd 1917-ben végleg leszerelték. A leszokást el?segítend? falusi orvos lett Földesen, majd Reg?cén, de a gondok csak fokozódtak. Környezetével megromlott a kapcsolata, fokozódott paranoiája. 1919-ben már a bajai elmeosztályon ápolták. Miután megszökött, lel?tte feleségét, és öngyilkosságot próbált meg elkövetni. A sikertelen kísérlet után a szabadkai Mária Valéria Közkórházban ápolták. Újabb szökése után a szerb demarkációs vonalnál 1919. szeptember 11-én feltartóztatták. Nem sokkal kés?bb pantopon-túladagolásban meghalt.

Egy Tristan el?adás után az Opera el?tt összeakadtam Pet?fivel, a zeneakadémikussal. Menekülni akartam, de megfogott. - Jó estét! Ma tizedszer hallottam. Unalmas volt.

- Minek hallgat meg tízszer egy Wagner operát. Ez csak ifjú, nem zenei alapokon álló filozoptereknek, fiatal konzervatóriumi lányoknak, íróknak és fest?knek való. Muzsikusnak, amilyen maga is - nem szabad ilyet csinálni.

- Igaza van. Untam magam. Pedig - az instrumentációra és mindenre végig persze tudtam figyelni. De semmi, semmi új dolog nem jött. És végig csak vártam.

- Hogy a hátán a hideg szaladgáljon; most azonban kezdi észre venni, hogy a tágított nona- és alterált szeptim-akkordok id?vel elvesztik föltétlen érdekességüket.

- Látja, igaza van. Éppen erre gondoltam.

- Hát most mondok magának valamit. Azt mondom, hogy a muzsikus ne hallgasson muzsikát, hanem muzsikáljon. Wagner pedig nem muzsikusoknak írt, hanem finomlelk? laikusoknak egyéni de mindamellett népszer? modorban. Aki ezt a muzsikát hallgatja, semmivel sem élvez kevésbé mint aki személyesen játssza. Ilyen muzsika miatt pedig hangszerek tanulásának nincsen célja. Például ha Wagnert hallok, az a legfontosabb nekem, hogy bizonyos távolságból jól figyeljem a zenekart, de Beethovennél, Mozartnál mindig vágyom rá, hogy bár bent játszhatnám a zenekarban a heged?t, a brácsát vagy a csellót. Maga nem volt még így?

- Nem, de azt hiszem, hogy a disztinkció általánosítható.

- Én például most már éppen ezért ritkán hallgatok muzsikát, hanem inkább otthon zongorázom, vagy olykor kvartett-kompániában hegedülök. Egy Beethoven vonósnégyesben például játék közben sok olyan dologra jutok rá, ami a legjobb el?adásban is - ha csak hallgatom - többé-kevésbé rejtve marad el?ttem. Próbálja csak valaki végigjátszani a Tristant egymás után mint heged?s, nagyb?g?s, klarinétos, dobos és kürtös, bizony mondom magának, így zsugorodik el?tte Wagner m?vészete.

- Ez, ez!

- Fogadok például, hogy magának mint szakembernek egy Wagner-partitúra szemlélése nem szerez annyi örömet, mint például egy Mozart-vonósnégyes vezérfüzetének tanulmányozása.

- Nono, még annyira nem vagyok. Mozart még mindig sokkal kevésbé érdekel. És untat is. Pedig jól olvasok partitúrát.

- Nem baj öregem, majd fogja még érdekelni.

- Talán azért van ez, mert gyermekkoromban kevés klasszikus muzsikát hallottam.

- Nem muzikális a családja?

- Nem, abszolúte nem.

- Látja, mikor én Pestre kerültem, azt hittem, hogy Beethoven szonátái után Bach Wohltemperiertes klavierja után is, amiket az apám zongorajátékából ismertem meg el?ször, nagy zenei szenzációkban lesz részem. Most mondok valamit. Nyolc éves voltam, amikor el?ször megéreztem a sonata patetique nagyságát és attól kezdve tegnapig, amikor utoljára játszottam, mindig találtam benne valami újat. A negyedik Tannhäuser el?adás azonban már csalódást hozott. És utólag beláttam, hogy minden zenei meglepetés, amit itt az opera és a hangversenytermek adtak nekem, jelent?ségben jóval csekélyebb volt, mint gimnazista korom otthoni zene-estélyei és délutánjai.

- Csakhogy ez nincs ám így mindenkinél.

- Persze, hogy nincs. Hiszen nem is volna rendjén. A muzsika összes bels? lehet?ségeit már megtalálták Bach, Mozart, Beethoven. A küls? lehet?ségeket, a hangzás rafinériáit viszont Wagner kezdte kutatni meglep? eredménnyel. Minimum egy század fogja folytatni a munkáját. Maga például - fogadok - nem fog egyhamar zongoraszonátát szerkeszteni. Hanem operalibrettó után néz.

- Igen, operát akarok írni.

- Egyrészr?l, mert operaírás mellett a zeneszerz? nagyobb valószín?séggel menekülhet az éhhaláltól, másrészt mert Wagner óta még nem múlt el száz év. Ez azonban nem baj, mert szerencsére a házi muzsika szükségleteit jól ellátták a nagyfej? öregek: Mozarték, Beethovenék.

I. ÉVFOLYAM 1908 JANUAR 1 1. SZÁM

NYUGAT

A "FIGYELŐ" UJ FOLYAMA

FŐSZERKESZTŐ: IGNOTUS

SZERKESZTŐK: FENYŐ MIKSA ÉS OSVÁT ERNŐ

Ignotus: Kelet népe. — *Elek Artur:* Arturo Graf. — *Jób Dániel:* Hajnali madarak (novella). — *Lengyel Géza:* Tárlatok és képraktárak. — *Ady Endre:* A magyar Pimodan. — *Szini Gyula:* A mese „alkonya". — *Révész Béla:* A völgyben (novella). — *Szász Zoltán:* Sully Prudhomme. — *Ady Endre, Kemény Simon, Ignotus:* Versek. — *Greiner Jenő:* A modern banküzletről.

Figyelő: Szini Gyula: Trilibi (Fenyő Miksa); Szabolcska Mihály: A magam ösvényén (Gellért Oszkár); Kosztolányi Dezső: Négy fal között (Frőhlichné Kaffka Margit); Arany János egy kiadatlan levele (Fenyő Miksa); Amatőrök. Téli kiállítás (Lengyel Géza). A Vigszinházról (Bródy Miksa); „A dada" (Ignotus) Éjszakai aesthetizálás (Csáth Géza). Gondolatok (Gellért Oszkár). A címlapon reprodukált érem Beck Ő. Fülöp müve.

ELŐFIZETÉSI ÁRA EGY ÉVRE 20 KORONA FÉLÉVRE 10 KORONA

EGYES SZÁM ÁRA 1 KORONA MEGJELENIK MINDEN HÓ 1-ÉN ÉS 15-ÉN

Kiadóhivatal: II., Tudor-utca 6.

- És maga szerint nincs is szükség több házi muzsikára?

- Nem, mert ha szükség volna, akkor a kiadók jól fizetnék. S ha jól fizetnék, akkor a zeneszerz?k is házi muzsikát komponálnának. Maga például azon törné a fejét, hogy a témákat hogyan vezesse át durchführungba, amint derék mestere: Koessler ezt megkívánja és nem nyargalna azon, hogy a téma an sich minél érdekesebb legyen. Hát mondja, lehet szakmuzsikus fülének egyáltalán meglep? és érdekes valamilyen téma? Nem.

A házi muzsika arra szoktatja az embert, hogy a hogyant kutassa a muzsikában. A hangversenyterem közönsége azonban türelmetlen ehhez és zongorázni-tanulás nélkül akar hozzájutni a m?vészethez. S jön Wagner, mondván: úgy legyen. De nem soká lesz. A muzsikában egy reneszánsz fog következni, erre megesküszöm, ha akarja.

- Igaz, igaz.

- Igaz hát, de azért maga mégis operát fog írni. Jó éjt.

- Várjon csak, de attól félek ezek után, hogy a legközelebbi Tristan el?adáson újra találkozni fogunk.

- És akkor letöri a derekamat? - Ne tegye öregem, ne tegye. Jóéjt.

Nyugat folyóirat - 1908/1.szám

Ajánló